

УДК 657

ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНОГО РІВНЯ ВПРОВАДЖЕННЯ МСФЗ В СВІТІ

НАТАЛІЯ МЕЛЬНИК,
канд. екон. наук, доцент
кафедри обліку в бюджетній
і соціальній сфері
Тернопільський національний
економічний університет

Анотація. У статті досліджено та систематизовано інформацію щодо фактичного застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності та сформульовано висновки щодо їх реального розповсюдження у світових масштабах.

Ключові слова. Міжнародні стандарти фінансової звітності, глобалізація, публічна підтримка МСФЗ, практичне використання МСФЗ.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Поступове розповсюдження Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) у світових масштабах є об'єктивним процесом, який відбувається під впливом міжнародного поділу праці, транскордонного руху трудових, виробничих, фінансових та інших ресурсів, зближення різних країн та інших проявів глобалізації. В цьому контексті облік, як міжнародна мова бізнесу, повинен сприяти зрозумілості, коректності, достатності, узгодженості інформації, яка формується не лише на рівні окремого підприємства, але й на міжнародному рівні. МСФЗ покликані розв'язати існуючі проблеми неспівставності економічної інформації між окремими країнами, суб'єктами господарювання та користувачами, які приймають управлінські рішення різного рівня складності.

Ідея доцільності міжнародної гармонізації обліку почала з'являтися ще на початку минулого століття і супроводжувалася розробкою в окремих країнах законодавчих актів, які регулюють облік, створенням національних професійних бухгалтерських організацій, переосмисленням ролі обліку в системі управління, проведенням перших міжнародних професійних заходів. Практичні спроби стандартизації обліку на міжнародному рівні були розпочаті у 70-х роках ХХ століття із створенням двох міжнародних професійних організацій, а саме: Комітету з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та Міжнародної федерації бухгалтерів.

Поступово зусилля з гармонізації обліку еволюціонували в більш широке поняття – міжнародну

конвергенцію, яка характеризується розширенням сфери використання МСФЗ у світі та їх офіційним прийняттям у різних країнах.

Аналіз досліджень та публікацій. Особливостям та практичним аспектам застосування МСФЗ присвячені праці багатьох вчених, зокрема, Бутинця Ф.Ф., Голова С. Ф., Даньківа Й.Я., Дружилівської Т.Ю., Лучка М.Р., Петрук О.М., Соколова Я.В., Ткача В.І., Ткача М.В., Швеця В.Г., Штурміної О.С. та багатьох інших. Проте реально оцінити рівень використання МСФЗ в окремих країнах світу доволі складно, адже доступна інформація є суперечливою, а деяка взагалі відсутня.

Мета дослідження. Метою статті є дослідження та систематизація даних щодо фактичного застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності та формування висновків щодо їх реального розповсюдження у світових масштабах.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Найбільш детальні дослідження щодо фактичного застосування МСФЗ проводяться Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (РМСБО), Світовим банком, та міжнародними компаніями Deloitte Touche Tohmatsu Limited (Deloitte) і PricewaterhouseCoopers International Limited (PWC). Зазначимо, що усі названі організації наводять інформацію щодо використання МСФЗ з певними обмеженнями, викликаними об'єктивними обставинами і складністю дослідження.

Зокрема, аналітики компанії Deloitte зазначають, що вони не в змозі порівняти національні чи регіо-

нальні стандарти обліку (GAAP) з МСФЗ в деталях, оскільки багато країн заявляють, що національні GAAP «базуються на», «схожі з» або навіть «приведені у відповідність до» МСФЗ. Іноді місцеві GAAP неможливо оцінити з точки зору відповідності МСФЗ оскільки відсутній їх переклад англійською мовою. Крім цього, існують суттєві відмінності у термінології, класифікації, повноті прийняття стандартів. Часто на місцевому рівні приймаються обмеження щодо використання певного стандарту або його частини [10].

PWC, узагальнюючи дослідження щодо застосування МСФЗ в світі, зазначає, що інформація не є повною та вичерпною для оцінки місцевих GAAP і правил використання МСФЗ в окремих країнах. Отримані компанією дані надаються для загального ознайомлення, і не є професійною консультацією [4].

Крім того, інформація щодо застосування МСФЗ у країнах світу відрізняється у різноманітних джерелах, аналітичних та наукових публікаціях.

Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (РМСБО) наводить вагомі дані щодо рівня підтримки та впровадження МСФЗ у різних країнах світу (юрисдикціях). При цьому досліджується декілька важливих аспектів стосовно 129 досліджуваних юрисдикцій [1]:

1. Прихильність країн до глобальних стандартів бухгалтерського обліку: майже всі досліджені юрисдикції (121 з 129, крім Албанії, Бермудських островів, Кайманових островів, Єгипту, Макао, Парагваю, Суринам і Швейцарії) публічно підтримують доцільність високоякісних глобальних стандартів бухгалтерського обліку.

2. Прихильність до МСФЗ: відповідні офіційні органи 123 країн світу публічно підтримують МСФЗ в якості глобальних стандартів бухгалтерського обліку (крім Бермудських та Кайманових островів, Єгипту, Макао, Суринам і Швейцарії).

3. Застосування МСФЗ: 105 країн (81 відсоток серед 129 досліджуваних) прийняли і почали використовувати МСФЗ для всіх або більшості вітчизняних публічних компаній (лістингові компанії і фінансові інститути) на власних ринках капіталу. Бруней, Бутан і Колумбія перейдуть на використання МСФЗ відповідно у 2014, 2021 та 2015 роках.

Тринадцять юрисдикцій дозволяють, але не вима-

гають використовувати МСФЗ: Бермуди, Кайманові острови, Гватемала, Гондурас, Індія, Японія, Мадагаскар, Нікарагуа, Панама, Парагвай, Сінгапур, Суринам, Швейцарія. Два юрисдикції вимагають використання МСФЗ для фінансових інститутів: Узбекистан, Саудівська Аравія. Два юрисдикції знаходяться в процесі переходу на МСФЗ у повному обсязі: Індонезія, Таїланд. Сім юрисдикцій продовжують використовувати національні чи регіональні стандарти: Болівія, Єгипет, Китай, Гвінея-Бісау, Макао, Нігер, США.

4. Сфера застосування МСФЗ: у 97 зі 105 юрисдикцій МСФЗ використовуються обов'язково для всіх вітчизняних публічних компаній; 8 юрисдикцій вимагають МСФЗ для всіх вітчизняних публічних компаній, крім фінансових інститутів. Близько 60 відсотків зі 105 юрисдикцій вимагають застосовувати МСФЗ для фінансових установ і великих приватних компаній, цінні папери яких не котируються на біржі. Понад 90 відсотків зі 105 юрисдикцій вимагають або дозволяють МСФЗ для всіх або більшості непублічних компаній.

5. Деякі модифікації: у 129 юрисдикціях, які повністю або частково прийняли МСФЗ, внесено дуже мало змін до них, а ті, які були зроблені, як правило мають тимчасовий характер лише на час адаптації країни до використання МСФЗ.

6. МСФЗ для малих і середніх підприємств: 62 з 129 юрисдикцій вимагають або дозволяють використовувати МСФЗ для малих і середніх підприємств, крім цього питання щодо їх впровадження розглядається ще у 16-ти країнах [1].

За даними компанії Deloitte зі 173 досліджуваних країн МСФЗ дозволені або обов'язкові до використання повністю чи частково для лістингових та нелістингових компаній відповідно у 128 та 106 країнах. Забороняється використовувати МСФЗ у 25 країнах для лістингових та у 32 країнах для нелістингових компаній (табл. 1).

Зазначимо, що наявність на національному рівні дозволу на використання МСФЗ (у 25 країнах для лістингових та 45 країнах для нелістингових компаній) не означає, що всі або частина компаній певної країни погодилися на їх застосування. Фактично на даний час МСФЗ в якості національних стандартів використовуються у 93 країнах світу для лістингових

Таблиця 1

ВИКОРИСТАННЯ МСФЗ У СВІТІ*

Вимоги щодо використання МСФЗ	Кількість країн	
	Для лістингових компаній	Для нелістингових компаній
МСФЗ не дозволені до використання	25	32
МСФЗ дозволені до використання	25	45
МСФЗ обов'язкові для деяких компаній	10	34
МСФЗ обов'язкові для всіх компаній	93	27
Фондова біржа відсутня	20	–
Інформація відсутня	–	35
Всього	173	173

* Узагальнено на основі [10].

компаній та лише у 27 країнах для нелістингових компаній. Тобто спостерігається фрагментарність використання МСФЗ для обмеженого кола компаній.

Найбільшим кластером, який використовує МСФЗ, є країни-члени ЄС, у яких згідно з регламентом 1606/2002, що був затверджений Європарламентом та Радою ЄС в 2002 році, консолідована фінансова звітність лістингових компаній починаючи з січня 2005 року повинна готуватися відповідно до МСФЗ. Країнам-членам ЄС надається право самостійно вирішувати питання щодо обов'язкової вимоги, дозволу або заборони застосування МСФЗ при складанні консолідованої звітності нелістингових компаній та річної звітності лістингових/нелістингових компаній.

У більшості країн ЄС та Європейського економічного простору компанії можна умовно поділити на три групи:

- компанії, для яких використання МСФЗ обов'язкове;
- компанії, для яких використання МСФЗ дозволено;
- компанії, для яких використання МСФЗ заборонено.

Оскільки МСФЗ обов'язково застосовуються для лістингових компаній, важливо дослідити саме рівень *добровільної адаптації* міжнародних стандартів в країнах ЄС та Європейського економічного простору, який можна оцінити на основі інформації щодо нелістингових компаній (табл. 2).

Таблиця 2

**ВИКОРИСТАННЯ МСФЗ ДЛЯ НЕЛІСТИНГОВИХ КОМПАНІЙ
В КРАЇНАХ-ЧЛЕНАХ ЄС ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ**

Вимоги щодо використання МСФЗ	Країни	
Обов'язково	Для всіх	Кіпр
	Для деяких	Бельгія, Болгарія, Хорватія, Естонія, Латвія, Литва, Мальта, Польща, Португалія, Румунія, Словенія, Словаччина
Дозволено	Для всіх	Болгарія, Хорватія, Данія, Естонія, Фінляндія, Німеччина, Угорщина, Ісландія*, Ірландія, Ліхтенштейн*, Литва, Мальта, Нідерланди, Норвегія*, Словенія, Словаччина, Великобританія
	Для деяких	Австрія, Бельгія, Греція, Франція, Італія, Люксембург, Польща, Португалія, Румунія, Іспанія, Швеція
Заборонено	Для всіх	–
	Для деяких	Австрія, Бельгія, Франція, Латвія, Польща, Португалія, Румунія, Іспанія, Швеція

* Країни Європейського економічного простору.

Тобто, МСФЗ обов'язково застосовуються для деяких компаній у 12 країнах-членах ЄС та Європейського економічного простору (це стосується банків,

страхових, фінансових установ та консолідованої звітності), дозволяються для всіх – 17 країн; дозволяються для деяких – 11 країн; забороняються для

деяких – 9 країн [1; 4; 10]. Обов'язковими для усіх компаній МСФЗ є лише на Кіпрі – єдиній країні серед членів ЄС, в якій міжнародні стандарти обліку були прийняті ще у 1981 році.

Зазначимо, що країни ЄС використовують МСФЗ з певними обмеженнями, з врахуванням європейського законодавства та директив щодо обліку і звітності. Зокрема, МСФЗ для малого та середнього бізнесу не схвалені до прийняття в ЄС. Саме тому чинне законодавство більшості країн ЄС передбачає, що малі та середні підприємства, для яких встановлено обмеження щодо розміру капіталу, обсягу виручки та чисельності працівників, мають право самостійного прийняття рішення щодо переходу на МСФЗ і можуть подавати фінансову звітність відповідно до діючих національних стандартів. За інформацією Європейської комісії таких компаній у країнах ЄС налічується більше 20 мільйонів [9].

Отже, не дивлячись на спроби ЄС щодо впровадження МСФЗ та їх конвергенцію з національними стандартами, країни-члени ЄС на даний час використовують їх лише фрагментарно в межах європейського законодавства. Таким чином, як зазначає С.Ф.

Голов, за межами гармонізаційних процесів в галузі бухгалтерського обліку в ЄС залишається 3/4 всіх підприємств [11, с. 20].

Поряд з цим виникає питання: чи впливає рівень розвитку країни на прийняття рішення щодо впровадження МСФЗ? Ряд вчених вважають, що країни, які розвиваються, є більш адаптивними для міжнародних стандартів обліку. Зокрема, Т. Каменська зазначає, що національна систем обліку таких країн недостатньо розвинена і їм набагато простіше перейти на МСФЗ відразу [12, с. 39].

Головним критерієм Світового банку для класифікації країн є валовий національний дохід (ВНД) на душу населення. У зв'язку з цим всі країни класифікуються на такі, що мають низький рівень доходу (1035\$ або менше); з середнім рівнем доходу (1036-4085\$ – нижче середнього та 4086-12615\$ – вище середнього), або високий дохід (12616\$ або більше) [2].

Використовуючи класифікацію Світового банку [2], інформацію, наведену на офіційному сайті РМСБО [1] та дані досліджень, проведених компаніями PWC [4] та Deloitte [10], отримано такі результати (табл. 3).

Таблиця 3

ВИКОРИСТАННЯ МСФЗ У КРАЇНАХ З РІЗНИМ РІВНЕМ РОЗВИТКУ

Класифікація країн за валовим національним доходом (ВНД) на душу населення	Кількість країн	Використання МСФЗ		
		Дозволено або вимагається (кількість/питома вага*)	Заборонено (кількість/питома вага*)	Інформація відсутня
Низький рівень доходу	36	16 / 69,6	7 / 30,4	13
Середній рівень доходу:	103	58 / 71,6	23 / 28,4	22
– нижче середнього;	48	24 / 70,6	10 / 29,4	14
– вище середнього;	55	34 / 72,3	13 / 27,7	8
Високий рівень доходу	75	53 / 85,5	9 / 14,5	13
Всього	214	127 / 80,2	39 / 19,8	48

* Питома вагу у відсотках обчислено без врахування кількості країн, інформація щодо яких відсутня.

Питома вага країн, які дозволили або вимагають використання МСФЗ, серед 103 країн з середнім рівнем доходу становить 71,6%, що на 2% вище, ніж у групі з низьким рівнем доходу. Серед країн з високим рівнем доходу питома вага таких країн – 85,5 %, тобто на 15,9 % більше ніж у першій групі. Отже, наведені в таблиці 3 дані дозволяють зробити висно-

вок про те, що країни з вищим рівнем розвитку прихильніші до впровадження МСФЗ.

Підтвердженням отриманих результатів є інформація щодо використання МСФЗ у країнах «великої двадцятки» (G20), яка об'єднує 19 найбільших економік світу та країни Європейського Союзу (табл. 4).

ВИКОРИСТАННЯ МСФЗ КРАЇНАМИ G20

МСФЗ дозволені або вимагаються	МСФЗ не дозволені, або дозволені з суттєвими обмеженнями
Аргентина, Австралія, Бразилія, Канада, Європейський Союз, Мексика, Республіка Корея, Росія, Південна Африка, Туреччина	Індія, Японія, США, Саудівська Аравія, Китай, Індонезія
ВВП – 28,3 трлн. \$ (39,5% світового ВВП)	ВВП – 33,9 трлн. \$ (47,2 % світового ВВП)

* Узагальнено на основі [1].

За даними РМСБО всі країни G20 публічно підтримують МСФЗ, а 14 – прийняли їх для всіх або більшості компаній. Серед решти країн: Індія, Японія та США дозволи МСФЗ на добровільній основі для обмеженого кола внутрішніх та/або іноземних емітентів; Саудівська Аравія вимагає застосування МСФЗ лише для банків і страхових компаній; Китай суттєво зблизив національні стандарти з МСФЗ; Індонезія прийняла деякі МСФЗ, але не оголосила подальшого плану дій щодо їх повного прийняття [1; 4].

Зазначимо, що валовий внутрішній продукт (ВВП) країн, у яких МСФЗ дозволені або вимагаються (Аргентина, Австралія, Бразилія, Канада, Європейський Союз, Мексика, Республіка Корея, Росія, Південна Африка, Туреччина), становить 28,3 трлн.\$ або 39,5% світового ВВП [6]. Тобто, майже 40% світового ВВП припадає на країни, які підтримують процес розповсюдження МСФЗ. Таке поширення свідчить про глобальне визнання та дедалі більшу підтримку міжнародних стандартів обліку в світі, особливо країнами з високим рівнем розвитку.

Важливість прийняття МСФЗ на міжнародному рівні підкреслюється Конференцією ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД, UNCTAD). Зокрема, у доповіді Міжурядової робочої групи експертів з міжнародних стандартів обліку та звітності, засідання якої

проходило в Женеві 6-8 листопада 2013, було особливо відзначено зростаючу роль міжнародно визнаних стандартів бухгалтерського обліку та звітності в стимулюванні транскордонних потоків інвестицій і капіталу. Учасники Конференції підкреслили важливість комплексного підходу до зміцнення основ якісної корпоративної звітності, а також необхідність міцної регулятивної та інституційної основи і кваліфікованих кадрів для послідовного впровадження і застосування глобальних стандартів [7].

Зазначимо, що протягом останніх років відбулися суттєві зміни щодо розповсюдженості МСФЗ. Саме на це звертають особливу увагу дослідники компанії Deloitte. Зокрема, результати проведеного ними опитування свідчать про те, що близько 20% компаній з різних країн світу готові розглянути питання щодо добровільного прийняття МСФЗ. Майже дві третини цих компаній прогнозують впровадити МСФЗ протягом наступних трьох років. Заслуговує на увагу інформація щодо компаній, які входять до 500 найбільших у світі за щорічним рейтингом журналу Fortune (Global Fortune 500). Серед них близько 40% використовують МСФЗ, 40% – GAAP США, решта 20% – місцеві GAAP [5]. Велика питома вага компаній, які застосовують GAAP США, зумовлена насамперед тим, що серед названого рейтингу 132 материнські компанії розташовані саме у США [3].

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи проведене дослідження, зазначимо, що МСФЗ поступово досягають мети, яка визначена Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, а саме набувають рис єдиного набору високоякісних, зрозумілих і глобально визнаних стандартів, оскільки більшість країн світу прихильні до використання МСФЗ і погоджуються з їх доцільністю як на національному так і на міжнародному рівнях.

Проте визнання МСФЗ є лише першим кроком щодо їх фактичного впровадження. З цієї точки зору зазначимо, що більшість країн світу обмежуються дозвільним підходом, а не вимогою обов'язкового повного переходу на МСФЗ на національному рівні. Поширеною практикою у багатьох країнах є обмежене за-

стосування МСФЗ для окремих категорій суб'єктів господарювання, а саме для публічних компаній і фінансових інститутів, звітність яких передбачає максимальний рівень відкритості. Для решти категорій підприємств МСФЗ використовуються лише фрагментарно, мають рекомендаційний характер, в більшості випадків надається перевага чинним національним стандартам обліку і звітності.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. *Analysis* of the IFRS jurisdictional profiles [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ifrs.org/Use-around-the-world/Pages/Analysis-of-the-IFRS-jurisdictional-profiles.aspx>
2. *Country* and Lending Groups [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://data.worldbank.org/about/country-classifications/country-and-lending-groups#Low_income
3. *Global* Fortune 500 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://money.cnn.com/magazines/fortune/global500/2013/full_list/
4. *IFRS* adoption by country [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.pwc.com
5. *International* Financial Reporting Standards for U.S. Companies: Implications of an accelerating global trend [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.financialexecutives.org/eweb/upload/FEI/IFRSImplicationsDELOITTE.pdf>
6. *Nominal* 2012 GDP for the world and the European Union (EU) World Economic Outlook Database [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org>
7. *Report* of the Intergovernmental Working Group of Experts on International Standards of Accounting and Reporting on its thirtieth session [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unctad.org/en/Pages/Publications/Meeting-Report.aspx>
8. *Reports* on the Observance of Standards and Codes / Topic: accounting and auditing [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.worldbank.org/ifa/rosca_aa.html
9. *Small* and medium-sized enterprises (SMEs) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/>
10. *Use* of IFRS by jurisdiction [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iasplus.com/en/resources/ifrs-topics/use-of-ifrs>
11. **Голов С.Ф.** Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспектив розвитку: Монографія / С.Ф. Голов. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 522 с.
12. **Каменська Т.** Міжнародні стандарти фінансової звітності в Україні: сучасний стан, практика і проблеми впровадження / Тетяна Каменська // Бухгалтерський облік і аудит. – 2012. – № 12. – С. 39–43.
13. **Петрук О.М.** Гармонізація національних систем бухгалтерського обліку: Монографія / О.М. Петрук. – Житомир: ЖДТУ, 2005. – 420 с.
14. **Палий В.Ф.** Международные стандарты учета и финансовой отчетности: учебник – 3-е изд., испр. и доп. / В.Ф. Палий. – М.: ИНФРА-М, 2008. – 512 с.
15. **Сопко В.В.** Глобалізаційні процеси та їх вплив на бухгалтерський облік / В.В. Сопко // Бухгалтерський облік та аудит. – 2009. – №10. – С. 2-11.
16. **Ткач В.И.** Международная система учета и отчетности / В.И. Ткач, М.В. Ткач. – М.: Финансы и статистика, 1991. – 160 с.
17. **Штурмина О.С.** Международные стандарты учета и финансовой отчетности: учебное пособие / О.С. Штурмина. – Ульяновск: УлГТУ, 2010. – 247 с.

В статтю досліджено та систематизовано інформацію про фактичне застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності та сформульовано висновки щодо їхнього реального розповсюдження в світових масштабах.

Ключевые слова: міжнародні стандарти фінансової звітності, глобалізація, публічна підтримка МСФО, практичне використання МСФО.

The paper studied and systematized information on the actual use of International Financial Reporting Standards and formulated conclusions about their actual distribution in the world.

Keywords: International Financial Reporting Standards, globalization, public support for IFRS, IFRS practical use.